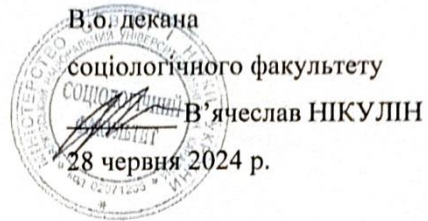

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра соціології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ХАКІНГ СОЦІАЛЬНОГО»

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
галузь знань _____
спеціальність _____ (шифр і назва)
освітня програма _____ (шифр і назва)
спеціалізація _____ (шифр і назва)
вид дисципліни _____ Міжфакультетська (за вибором)
факультет _____ (обов'язкова / за вибором)

2024/2025 навчальний рік

«Хакінг соціального» (МФД)

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

26 червня 2024 року, протокол № 9

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Голіков Олександр Сергійович - доктор соціологічних наук, доцент, професор закладу вищої освіти кафедри соціології соціологічного факультету ХНУ імені В. Н. Каразіна

Борисов Роман Ігорович – кандидат соціологічних наук, старший викладач закладу вищої освіти кафедри соціології соціологічного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 15 від 12 червня 2024 року

В.о. завідувачки
кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 8 від 24 червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії
соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Хакінг соціального” складена відповідно до Положення про міжфакультетські вибіркові дисципліни.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Хакінг соціального” є актуалізація у сприйнятті студентів основних проблем, пов’язаних з порядком соціального, в якому вони живуть, та з його зламуванням (хакінгом) на мікро-, мезо- та макрорівні різними соціальними суб’єктами (політтехнології, медіа, піар, реклама тощо), різними техніками та прийомами, а також з використанням різних інструментів та засобів. Це передбачає, з одного боку, звернення до широкого кола проблем (символічна влада; ритуали; повсякденні практики; мережевий аналіз; сучасний міф; медіааналіз; дослідження освіти), а з іншого, – до конкретних емпіричних кейсів та прикладів хакінгу соціального, розповсюджених у сучасному суспільстві.

Особлива увага в рамках курсу приділяється конкретиці актуальних прикладів. Окрема людина (як мікросуб’єкт) у такому непередбачуваному та складному середовищі потребує специфічних навичок мислення та оперування, щоб утримувати оточуючий її порядок соціального у цілісній відтворюваності, захищати його від агресивних інтервенцій ззовні та репродукувати власне уявлення та розуміння суспільного світу як таке, що гарантує його власну автономність та свободу. Саме випрацювання базових прийомів такого самозахисту мікросоціального порядку, зокрема, є надметою даного курсу, його найвищим передбачуваним результатом.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни “Хакінг соціального” є:

- вивчення основних проблем, пов’язаних з порядком соціального в різних історико-культурних умовах;
- дослідження основних передумов актуалізації хакінгу соціального порядку (зокрема, глобалізація, медіатизація, інформатизація суспільства, гібридизація насильства, постмодернізація свідомості, індивідуалізація практик тощо);
- висвітлення ключових політичних, символічних, насильницьких, рекламних, брендових, міфологічних, ритуальних, владних, мережевих, світоглядних, повсякденних зламувань (актів хакінгу) порядків соціального;
- аналіз основних передумов звертання до проблематики зламування соціального;
- опис ключових дискурсивних та мовленнєвих передумов та технік зламу повсякденності та практик, а також хакінгу мезо- та макропорядків суспільства;

- виявлення основних базових прийомів самозахисту мікросоціального порядку

1.3. Кількість кредитів – 3 кредити

1.4. Загальна кількість годин – 90 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й, 3-й	-й
Семестр	
3-й, 5-й	-й
Лекції	
28 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
0 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
62 год.	год.
у тому числі індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з програмою навчання, здобувачі мають демонструвати такі компетентності в результаті освоєння курсу:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного)

суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Студент має знати:

- проблематику суспільного порядку, його творення та відтворення;
- основні питання (ре)продукції практик, ритуалів, символів, знаків, насилля, влади та мереж у відтворенні суспільного порядку;
- методи зламування (хакінгу) порядку соціального на мікро-, мезо- та макрорівнях;
- властивості основних сфер суспільного буття у світлі можливостей та перспектив хакінгу соціального;
- характеристики та якості основних інструментів та засобів хакінгу соціального;
- основні ризики життя в суспільстві технологізованого та індустріалізованого хакінгу соціального.

Студент має вміти:

- діагностувати основні прийоми та техніки хакінгу соціального в оточуючому світі;
- досліджувати результати та передумови хакінгу соціального на мікро-, мезо- та макрорівнях;
- аналізувати соціальні цінності, інтереси, ідентичності, що стоять за тими чи іншими хакінг-стратегіями;
- використовувати концепції міфу до аналізу технік медійного, рекламного, політтехнологічного хакінгу;
- рефлексувати власну позицію та обмеження відносно типових технік та інструментів хакінгу соціального;
- досліджувати дискурсивні стратегії, що використовуються для інтервенції у його повсякденність / життя / практики / мислення;
- застосовувати соціологічні методи до аналізу порядків соціального та їхніх зламувань

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Про концепцію практик у соціальних науках: можливості hacking-у повсякденності

Прагматичний поворот у соціальних науках. Поняття «практика» як спроба синтезу теоретико-методологічних концепцій вивчення повсякденності. Пошук компромісу між об'єктивізмом та суб'єктивізмом. Практична парадигма як поле міждисциплінарних досліджень. Зв'язок між практикою та звичкою. Практика як фонове знання. Практика як діяльність, що поєднує дискурс та дії.

Практика як передумова та як чинник творення суспільного порядку. Практика як ознака наявності порядку. Практика як «сигнал» про порядок (на прикладі «Чужого» та «Того, хто повертається додому»).

Повсякденність як простір (топос) практик та хронос практик. Практика як узус повсякденності. Можливості зламу або реконфігурації практик. Потенційні цілепокладання таких хакінгів або реконфігурацій практик. Окрема повсякденність та типова повсякденність («габітус класу») в мікро-, мезо- та макропорядках суспільства.

Тема 2. Семіотичний та соціолінгвістичний аналіз знакових систем повсякденної реальності: міф як оповідь

Операціональний принцип мови. «Langue» versus «Langage». Знакові аспекти мови. Класифікація знаків. Символічні акти як основа повсякденної дії (за І.Гофманом). Символ як об'єкт хакінгу: складна внутрішня структура символу, його вразливість, його інструментальність. Церемоніальна діяльність. Ритуали пошани. Знакове спорядження повсякденної взаємодії. Поняття «фрейма». Фреймування як фіксація та як передумова хакінгу: хакнути можна лише упорядковане та «жорстке».

Знакове споживання у мові повсякденної взаємодії. Коди сигніфікації. Символічний обмін як чинник становлення технік хакінгу соціального: «відкритість» символічного об'єкту, нееквівалентність символічного обміну, здатність символічного до протистояння з фізичним (реальним). Зміна онтологічного статусу праці. Симулякр та симуляція. Гіперреальність як інструмент, простір, суб'єкт та режим хакінгу соціального. «Чорна діра» соціального та його кінець.

Мовні та позамовні простори спектаклю та міф. Співвідношення міфу, казки та епосу: наратив як об'єкт хакінгу та як інструмент хакінгу. Рекламний та політичний міф як приклади хакінгу соціального. Можливості лінгвістичного та екстралінгвістичного дослідження міфу. Міф та поезія: міф як картина світу та як спосіб оповідання про нього. Поезія як «одивнення» та «дерутинізація» світу, його «трансфер» до процесів та умов хакінгу

соціального: перетворюючи слухача вірша або того, хто скандує римовані гасла, на «відмичку» або «вірус». Міф у структурі літературного твору. Метафора та міф: метафоричне мислення як мислення синкретичне та неаналітичне. Метафора як «окупація номінації». Метафора як переопис. Метафора як перевизначення. Метафора як гіперболічне ігнорування. Метафора як реконцептуалізація.

Тема 3. Ритуал у конструюванні соціального: міфічне кейс-стаді

Ритуал як спосіб вираження смислів та цінностей через поведінку. Ритуал як інструмент та режим маніфестації та декларації порядку. Можливості символічної зміни ситуації в межах ритуалу та за його межами, використовуючи інструменти ритуалу та протистоячи йому (зламуючи сам ритуал). Ритуал та соціальні статуси: творення та відтворення. Ритуальний спосіб відтворення статусу та смислу як засіб хакінгу. Типи ритуалів у сучасному суспільстві та їхній потенціал хакінгу соціального. Механізм формування колективної пам'яті як чинник хакінгу, середовище хакінгу, об'єкт хакінгу та інструмент хакінгу. Колективна пам'ять як «резистор» хакінгу та як «провідник» хакінгу. Реалізація соціальної влади через ритуал в умовах хакінгу соціального порядку.

Ритуал як спосіб розкриття міфу у часі та просторі: необхідність міфологічної основи ритуалу та обмеження хакінгу зв'язки «ритуал – міф – символ». Механізми конструювання довіри до базових суспільних відносин як акт хакінгу та як акт захисту від хакінгу. Легітимація соціальних позицій у соціальній структурі. Ритуал як обмеження та джерело соціальних взаємодій, як обмеження та джерело дій зі зламу порядку.

Тема 4. Влада та практики: стратегії, тактики, асиметричний конфлікт

Поняття влади. Концепція мікрофізики влади за М.Фуко. Теорія практик як ідеологія. Теорія порядку як ідеологія. Здійснення влади в будь-якому дискурсі, в тому числі в науці. Дискурсивний хакінг. Дискурсивні практики як об'єкт та як інструмент хакінгу. Дисциплінарна влада, метод генеалогії у дослідження влади, дисципліна та «техніки тіла» як інструмент хакінгу та як спосіб захисту від хакінгу. Текст як акт трансформації реальності. Елементи та характеристики дискурсу як передумова та середовище діяльності соціального хакера. Речові акти у підтримці інституціональних відносин влади та у неочевидному зламуванні мікровідносин, мезоструктур та макрофеноменів влади.

Неорганізовані практики як предмет (потенційного) упорядкування та як можливий предмет використання в хакінгу. Політичні аспекти слідування практикам. Практики як засоби оперування. «Тактики» versus «Стратегії».

Складові стратегії. Маніпуляція ідентичністю. «Зброя слабких» (Д.Скотт) як (не)стихийний колективний хакінг соціального. Трансформація суспільства до розбірливої реальності: місце індивідуалізації, атомізації, дивідизації, «місце хаосу» (за Р. Будоном). Локальне знання та практики.

Тема 5. Мережевий режим: практики як визначення здатностей та вірувань людей

Практика як засіб визначення деяких здатностей та вірувань. Практика як (само)означення та як хакінг порядків дій інших людей. Практика як інструмент хакінгу, який має щосекундно захищатися від хакінгу ззовні.

Наука як система переконання людей. Наука як порядок та як інструмент хакінгу. Наукова популяризація як хакінг політичного, когнітивного, рутинізованого порядку. Лабораторна діяльність як здатність організації переконань завдяки літературним записам.

Віра як наслідок науки та як контрверсійний союзник-ворог науки. Специфіка віри як об'єкту хакінгу: «техніка безпеки» роботи з вірою, «методологія хакінгу» віри та вірою.

Елементи мережі як середовище діяльності соціального хакера. Чинники зростання мережі, діючі сили та актанти, переплетення людської діяльності та речового світу. «Фон» та «плазма» як аспекти функціонування мереж. «Фігура» на «фоні» мережі як інструмент реінтерпретації та хакінгу «фону» мережі.

Тема 6. Наратив (міф, сказка, легенда, оповідь) як засіб конструювання повсякденної реальності: як ельфи та дракони впливають на рішення емігрувати

Містерія, ритуал, оргія, спектакль, гра як різні практики міфу. Використання соціальних, тілесних, дискурсивних, речових, символічних елементів цих практик з метою хакінгу. Дискурсивування міфу: пам'ять, споглядання, комунікація. Хакінг як (ре)дискурсивування міфу та як (анти)дискурсивування символічного ритуалу. Найменування як міфологічний акт: важливість імені для зламу та для захисту від зламу. Демаркація простору та конструювання історії як (від)творення міфології.

Історія міфу та міфологізація історії як техніки та засоби міфу. Свідомі та несвідомі механізми дії міфів. Фонетика міфічних іменувань як спосіб впливу. Фонетика як хакінг: як кількість складів в прізвищі політика впливає на електоральний вибір? Фонетика як політика: як природня або штучна схожість слів стають інструментом політичної та символічної боротьби. Повсякденна мовна свідомість: знання та міфи.

Вплив міфу на масову свідомість та масову практику. Міф як факт колективної свідомості (за Е. Дюркгеймом). Міф як «бастіон» соціального порядку та як «штурмова баліста» руйнації порядку.

Повсякденність проти епосу, повсякденність проти пафосу. Пафос і епос як порядок та як хакінг. Занурення повсякденності до епосу та пафосу як режим хакінгу порядку.

Тема 7. Практики як цифрове виробництво: мода, споживання, тілесність

Критика «суспільства достатку». Ансамбль предметів як чинник споживацтва. Мода як знакова активність та як елемент гіперрельності. Елементи та функції моди. Мода у структурі споживацтва. Ігровий початок моди. Мода як «продовження тіла». Механізми виникнення та руйнування модних тенденцій. Мода як соціокультурне явище та як режим хакінгу порядку. Керованість модою в «цифровому суспільстві» як передумова технологічності хакінгу.

Тіло у процесах соціальної взаємодії. Трансформація тілесності у зв'язку з історичними зламами епохи. Тіло як елемент суспільного порядку та як «бекдор» до суспільного порядку. Дисциплінаризація суспільства як «параноя захисту порядку». Біополітика як процес розширення контролю над тілом.

«Драматургічне суспільство» та статусні параметри тіла. Стигматизація як результат маніпуляції з тілом та як процедура зламу порядку. Індивідуальні особливості сприйняття у зв'язку із тілом: тіло як суб'єкт та як предмет пізнання, тіло як «жертва» упорядкованого заздалегідь пізнання. Маніпулятивні аспекти тілесного функціонування. Символічне наповнення тіла як спроба осягнути та перевершити його природні властивості. Символічне наповнення тіла як хакінг біологічного засобами соціального та як включення біологічного до порядків соціального, а отже – як передумова нового «бекдору» в соціальних порядках.

Тема 8. Міф як спосіб творення простору і часу повсякденності сучасної людини: пришвидшення життя при цифровому капіталізмі

Міф як виробник хронотопу та міфічний хронотоп. Міфічність будь-якого хронотопу та відповідні «бекдори» в системі порядку суспільства. Іконічність часу та священний простір міфу: «перше успішне» порушення порядку як найважливіша передумова результативного хакінгу соціального через властивості священного.

Ритуал як спосіб розкриття міфу у часі та просторі – і як спосіб його консервації та «закриття». Ритуал як порядок хронотопу: можливості хакінгу соціального за рахунок зміни хроносу або топосу.

Утопічне мислення як спосіб розкриття та закриття міфу. Утопічне мислення як неоміф та як мисленнєвий хакінг соціального. Утопія як відмова від часу та простору для буття міфу. Хронотоп різних типів міфу. Структура часу та його специфіка для міфологічної свідомості. Структура часу як об'єкт хакінгової маніпуляції та властивості соціального часу (за Р. Метонем та П. Сорокіним), які забезпечують ці можливості.

Неоднорідність та анізотропність часу та простору міфічної свідомості. Хронотопні «ущільнення» в міфічних нарративах. Спрямованість часу та спрямованість простору у міфологічному світі. Обмеження та можливості міфохронотопу для хакінгу соціального: політика, реклама, маніпуляція свідомістю, дозволя.

Тема 9. Штучний інтелект: der Untergang людської спроможності до прийняття рішень

Біополітики «перетворення на людину» (від Піноккіо до Електроніка, від Буратино до Ендрю Мартіна). «Бути людиною» як інструмент керівництва індивідуальною та груповою поведінкою та як критерій упорядкування суспільства. Суб'єктність речей (за Б. Диканем). Побудування гарантованої та надійної системи людської цивілізації (за Н. Еліасом). Цивілізація як процес вибудування порядку, його рафінації та очищення. Хакінг як забруднення порядку, як «внесення завад» до упорядкованої системи. Плюралізація та розклад традиційної системи людського в XX та XXI століттях. Смерть та життя як об'єкти біополітики. Біополітика як режим хакінгу соціального та як режим побудування соціального. Протиставленість мікро-, мезо- та макро- в біополітиках.

Перспективи та розпочатки роботизації: від роботи до інтимності. Робот як загроза для роботи, робот як перспектива для вивільнення, робот як суб'єктна річ у повсякденності. Неочевидні роботи сьогодення та їхня неочевидна суб'єктність. Роботизація як передумова наростання інтенсивності дій з хакінгу соціального на всіх рівнях

Макроефекти «ненадійності статусу бути людиною»: метаідентичносні конфлікти; політики ідентичностей; «ділки від групобудування» (за Р. Брубейкером); «біокапіталізм» (Ю. Волков); увага як товар в біокапіталізмі. Увага та ідентичність як об'єкти, інструменти, простори, умови, способи та режими хакінгу соціального.

Звільняючи людину від природніх детермінацій: розвиток робототехніки, біотехнологій та соціальних технологій. Ненадійність як чинник власного (само)обмеження: соціальні системи перед викликами ненадійності, ненадійність перед викликами емерджентних соціальних системностей.

«Нейромережі» як кейс хакінгу порядку економічного, соціального, освітнього, культурного, політичного, медійного порядків. Ілюзорна суб'єктність речей, роботів та нейромереж як режим легітимації хакінгу соціального.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усьог о	у тому числі					Усь ого	у тому числі				
		Л	П	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Про концепцію практик у соціальних науках: можливості hacking-у повсякденності	10	3				7						
Тема 2. Семіотичний та соціолінгвістичний аналіз знакових систем повсякденної реальності: міф як оповідь	11	3				8						
Тема 3. Ритуал у конструюванні соціального: міфічне кейс-стаді	12	4				8						
Тема 4. Влада та практики: стратегії, тактики, асиметричний конфлікт	12	4				8						
Тема 5. Мережевий режим: практики як визначення здатностей та вірувань людей	12	3				8						
Тема 6. Наратив (міф, сказка, легенда, оповідь) як засіб конструювання повсякденної реальності: як ельфи та дракони впливають на рішення емігрувати	12	3				8						
Тема 7. Практики як цифрове виробництво: мода, споживання, тілесність	10	3				6						
Тема 8. Міф як спосіб творення простору і часу повсякденності сучасної людини: пришвидшення життя при цифровому капіталізмі.	8	3				4						
Тема 9. Штучний інтелект: der Untergang людської спроможності до прийняття рішень	3	2				5						
Всього годин	90	28				62						

Види навчальної діяльності (змішане навчання).

Лекції					
Тема	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
Тема 1. Про концепцію практик у соціальних науках: можливості hacking-у повсякденності	Вступна (робота в аудиторії)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	• Тексти; • відеоконференція у Skype • статті та книги з рідеру	• Питання для самоперевірки; • пошук відповідей на питання	• Запитання з боку студентів; • Обговорення навчального матеріалу • Обговорення в чатах Telegram та Skype
Тема 2. Семіотичний та соціолінгвістичний аналіз знакових систем повсякденної реальності: міф як оповідь	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з ключовими іменами та назвами; ознайомлення з термінологією.	• Тексти; • відеоконференція у Skype • статті та книги з рідеру	• Питання для самоперевірки; • пошук відповідей на питання • дискусія в групі студентів	• Запитання з боку студентів; • Обговорення навчального матеріалу • Обговорення в чатах Telegram та Skype
Тема 3. Ритуал у конструюванні соціального: міфічне кейс-стаді	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з емпіричними прикладами	• Тексти; • відеоконференція у Skype • статті та книги з рідеру	• Питання для самоперевірки; • пошук відповідей на питання	• Запитання з боку студентів; • Обговорення навчального матеріалу • Обговорення в чатах Telegram та Skype
Тема 4. Влада та практики: стратегії, тактики, асиметричний конфлікт	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з проблематикою; актуалізація ключових понять та теорій	• Тексти; • відеоконференція у Skype • статті та книги з рідеру	• Питання для самоперевірки; • пошук відповідей на питання • дискусія в групі студентів	• Запитання з боку студентів; • Обговорення навчального матеріалу • Обговорення в чатах Telegram та Skype
Тема 5. Мережевий режим: практики як визначення здатностей та вірувань людей	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою; актуалізація ключових понять та теорій	• Тексти; • відеоконференція у Skype • статті та книги з рідеру	• Питання для самоперевірки; • пошук відповідей на питання	• Запитання з боку студентів; • Обговорення навчального матеріалу • Обговорення в чатах Telegram та Skype
Тема 6. Наратив (міф, сказка, легенда, оповідь) як засіб конструювання повсякденної реальності: як ельфи та дракони впливають на рішення емігрувати	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з даними щодо глобальної міграції та її причин	• Тексти; • відеоконференція у Skype • статті та книги з рідеру	• Питання для самоперевірки; • пошук відповідей на питання • дискусія в групі студентів	• Запитання з боку студентів; • Обговорення навчального матеріалу • Обговорення в чатах Telegram та Skype
Тема 7. Практики як цифрове виробництво: мода, споживання, тілесність	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	актуалізація знань з базових теорій; актуалізація базової термінології	• Тексти; • відеоконференція у Skype • статті та книги з рідеру	• Питання для самоперевірки; • пошук відповідей на питання	• Запитання з боку студентів; • Обговорення навчального матеріалу • Обговорення в чатах Telegram та Skype
Тема 8. Міф як спосіб творення простору і часу повсякденності сучасної людини: пришвидшення життя при цифровому капіталізмі.	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Актуалізація текстів; актуалізація знань з базових теорій (з тем 1-3); актуалізація базової термінології	• Тексти; • відеоконференція у Skype • статті та книги з рідеру	• Питання для самоперевірки; • пошук відповідей на питання • дискусія в групі студентів	• Запитання з боку студентів; • Обговорення навчального матеріалу • Обговорення в чатах Telegram та Skype
Тема 9. Штучний інтелект: der Untergang людської спроможності до прийняття рішень	Завершальна та оглядова Онлайн-лекція	Актуалізація текстів; актуалізація знань з базових теорій (з тем 1-3); актуалізація базової термінології	• Тексти; • відеоконференція у Skype • статті та книги з рідеру	• Питання для самоперевірки; • пошук відповідей на питання • дискусія в групі студентів	• Запитання з боку студентів; • Обговорення навчального матеріалу • Обговорення в чатах Telegram та Skype

4. Теми семінарських занять
Навчальним планом не передбачено

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	
1	Приклад хакінгу соціальної системи в художній літературі чи кінематографі	48 АБО
2	Порівняння дій соціальних хакерів в художніх першоджерелах	48 АБО
3	Програмування хакінгу соціальної системи	48 АБО
	Хакінг повсякденності (гарфінкелінг)	48 АБО
	Хакінг системи за допомогою графічного зображення	48 АБО
	Щоденник практик. (Ауто)хакінг	48 АБО
	Хакінг оптики	48
	РАЗОМ	48

6. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено

За результатами курсу «Хакінг соціального» студенти готують роботу, що представляє собою текст, в якому студенти демонструють оволодіння базовими знаннями та аналітичними навичками, запланованими для оволодіння за результатами курсу.

Обсяг тексту складає від 10 до 14 тисяч знаків (0,25-0,35 др.а.) з очікуваним обсягом в 12 тисяч знаків (0,3 др.а.) та можливою похибкою в 17% (2 тис.знаків). Ілюстрації (скріншоти, відеоілюстрації тощо) вітаються та оцінюються окремо.

Здавати одночасно на адреси golikov@karazin.ua та r.i.borysov@karazin.ua до останнього заняття з курсу включно.

Критерії оцінювання синтетичного проекту:

- самостійність та оригінальність розробки;
- наявність наочного (ілюстративного) матеріалу;
- строгість та повнота наукового апарату аналізу та систем посилання на першоджерела;
- відповідність розробки специфіці (предмету та концептуальним основам) курсу «Між кільцями та тронами: міф у сучасності»;
- грамотність та охайність оформлення;

- наявність, вираженість та чіткість авторської позиції, експлікованість проведеної автором тексту роботи над матеріалом, органічність логічного та змістовного поєднання.

7. Методи навчання

Самостійна робота типу «Синтетичний проект», залікові роботи.

Самостійна поточна робота з курсу представляє собою самостійно здійснений аналіз запропонованих викладачами кейсів з використанням запропонованих викладачами концептів та теорій (що вивчаються протягом усього курсу).

Можливі шаблони виконання роботи

Приклад хакінгу соціальної системи в художній літературі чи кінематографі

На прикладі самостійно обраного художнього джерела (літературного чи кінематографічного) здійснити повний системний аналіз хакінгу соціальної системи з детальним описом логіки хакеру, логіки «програмістів» соціальної системи, траєкторії хакінгу тощо.

Порівняння дій соціальних хакерів в художніх першоджерелах

Порівняти конкретний аспект дій соціальних хакерів (логіка поведінки; вибір «бекдорів»; підбір «коду свій-чужий»; пошук слабкостей у захисті соціальної системи; використаний соціальний інструментарій; здійснення комунікативної пропозиції зламунаній соціальної системі; тощо) на прикладах наступних пар хакерів:

Шут Шико (А. Дюма «Королева Марго») – Одиссей («Іліада», «Одіссея»)

Ходжа Насреддин (Л. Філатов «Порушник спокою») – Фігаро (П. Бомарше «Безумний день, або Весілля Фігаро»)

Робін Гуд (будь-яка версія англійських балад та їхніх адаптацій) – Тіль Уленшпігель (аналогічно)

д'Артаньян (романи А. Дюма) – Едмон Дантес, граф Монте-Кристо (роман О. Дюма)

Меркуціо («Ромео і Джульєтта» У. Шекспіра) – Яго («Отелло» У. Шекспіра)

Енді Таккер (оповідання О. Генрі) – Том Сойер (повісті М. Твена)

Йозеф Швейк (книга Я. Гашека) – барон Мюнхгаузен (книга Е. Распе)

Тіріон Ланністер («Гра престолів» Дж. Мартіна) - Ричард III («Ричард III» У. Шекспіра)

Фігаро («Севільський цирюльник» П. Бомарше) - Дон Жуан («Севільський розпусник і кам'яний гість» Т. де Моліна)

Можливі й інші компаративні пари, їх потрібно узгоджувати з викладачами **до початку виконання** завдання.

Хакінг повсякденності (гарфінкелінг)

Спираючись на роботи Г. Гарфінкеля та І. Гофмана, проведіть експеримент, метою якого є зламування повсякденності іншого актора (людини або групи людей):

- 1) Оберіть та опишіть фрейм, у якому відбудеться взаємодія.
- 2) Покроково опишіть хід експерименту.
- 3) Зафіксуйте реакцію актора.

Дайте відповіді на питання: яким чином актор проінтерпретував ваші дії? Які фонові очікування можна визначити внаслідок відповідної взаємодії? Про які особливості фрейму Ви дізналися за результатами експерименту?

Хакінг системи за допомогою графічного зображення

Запропонуйте стратегію хакінгу системи, що буде спиратися на створений Вами графічний матеріал (постер, колаж, плакат тощо). Стратегія має містити:

- 1) опис дискурсу, який пропонується зламати за допомогою графічного зображення;
- 2) визначення мети хакінгу;
- 3) аналіз схеми структури міфологічного повідомлення (за Р.Бартом), носієм якого є запропонований графічний контент;
- 4) аргументацію ефективності запропонованої стратегії.

Щоденник практик. (Ауто)хакінг

Створіть та ведіть щоденник кожен день протягом щонайменше 1 тижня, в якому Ви фіксуєте власні повсякденні практики. По закінченні терміну визначте та складіть графічну конфігурацію (схему) Ваших практик. Схарактеризуйте:

- 1) агентів впливу (особисті знайомства, соціальні інститути, мас-медіа тощо), які призвели до формування кожної з практик;
- 2) цінності, носіями яких є практики. Визначте, які з них інструментальні, які - термінальні (за М.Рокічем), з'ясуйте їхню ієрархію.
- 3) агентів цінностей;
- 4) стратегії подолання окремих практик та потенційні наслідки на рівні інших практик.

Програмування хакінгу соціальної системи

Вам пропонується конкретна мета хакінгу соціальної системи, а також джерело, де можна знайти відповідну соціальну систему. З опорою на матеріали курсу «Хакінг соціального» а) обрати мету хакінгу; б) обрати систему; в) проаналізувати її опис у першоджерелі; г) покроково описати алгоритм хакінгу такої соціальної системи. Текст такого опису і буде поточною роботою з курсу «Хакінг соціального».

№№	Мета хакінгу	Система	Де можна знайти її опис
1.	Спрямування	Ідеальний	«Ми» Є. Замятін; «Дивний новий світ»

	соціальної системи проти її найближчого сусіда	тоталітаризм, (пост)апокаліптична військова диктатура	Олдос Хакслі; «1984» Дж. Оруелл; «451 за Фаренгейтом» Р.Д. Бредбері; «Населений острів» А. і Б. Стругацькі; Д. Еггерс «Сфера»
2.	Вмонтування в соціальну систему потрібної цінності	Коло близьких друзів	У. Шекспір «Ромео та Джульєтта»; Е. Блайтон «5 юних детективів та вірний пес»; Л.М. Олкотт «Маленькі жінки»; Дж.К. Роулінг гепталогія про Гаррі Поттера;
3.	Демонтування з соціальної системи широко поширеної в ній норми чи правила поведінки	Колектив, що стихійно склався і вимушений взаємодіяти в екстремальних умовах	Ж. Верн «Таємничий острів»; У. Голдінг «Повелитель мух»; А. Крісті «Десятеро негретят»; А.і Б. Стругацькі «Отель «У загиблого альпініста»»; Дж.Р.Р. Толкієн «Братерство кільця»; А. Волков «Чарівник Смарагдового міста»; Р.Л. Стівенсон «Острів скарбів»
4.	Примусити соціальну систему прийняти виключену соціальну групу як «свою»	Військове / бойове братерство, побудоване на дружбі	Е.М. Ремарк «Три товариші»; х/ф «Чотири танкісти та собака»; Андре Нортон «Зоряна сторожа»; А. Дюма «Три мушкетери»; Гомер «Іліада»; х/ф «В бій йдуть тільки «старі»»
5.	Зміна мети існування спільноти людей, що створюють та підтримують дану соціальну систему	Розбійницька шайка, заснована на «благородном у вигнанстві»	Ф. Шіллер «Розбійники»; балади про Робіна Гуда; Р. Сабатіні «Одіссея капітана Блада»; Бєлих, Пантелєєв «Республіка ШКІД»
6.	Впровадження в соціальну систему стійкого та часто відтворюваного зразка поведінки	Професійний колектив	Б. Кауфман «Вгору сходами, що ведуть униз»; У. Еко «Маятник Фуко»; х/ф «Іграшка» (Франція); Ф. Бєгбєдер «99 франків»; В. Гюго «Відторгнуті»; Б. Брєхт «Трьохгрошова опера»
7.	Конструювання нових «вигнанців» та «андеркласу» в соціальній системі, створення нових стигм	Аристократична родина	Л.М. Буджолд «Сага про Форкосиганів»; Дж. Голсуорсі «Сага про Форсайтів»; Агата Крісті «Кишеня, повна жита»

Хакінг оптики

Оберіть одну з наведених конфліктних ситуацій:

1. У державі відкрився ринок землі. Місцеві органи влади планують продати ділянку лісу у гірській місцевості, а на отримані кошти побудувати 3 школи у невеликих селищах та облаштувати їх усім необхідним для навчання (парти, проектори, комп'ютерна техніка тощо). Тому місцеві мешканці у цілому не проти. Але на початку вирубування лісів екологи-активісти почали протестувати та заважати техніці працювати. Розгляньте ситуацію з точки зору органів місцевої влади, місцевих мешканців, будівельної компанії, екологів активістів.

2. Населення міста зростає, тому необхідно будівництво нової електростанції. Для реалізації цієї мети необхідно зруйнувати невелике селище поблизу великого міста. Органи влади міста пропонують мешканцям безкоштовно отримати житло у великому місті. Багато хто з мешканців не погоджується та протестує. До того ж, у селищі знаходиться музей у будинку письменника-класика, який колись там жив і працював. У зв'язку з цим, інтелігенція міста також проти будівництва електростанції. Розгляньте ситуацію з точки зору місцевої влади, інженерів і будівельників, які зацікавлені у будівництві (1 сторона), мешканців селища (молоде та старше покоління), інтелігенції міста (союз письменників, історики, культурні фонди).

Групи, що конфліктують у зазначеній ситуації, планують провести (окремі) прес-конференції для висвітлення конфлікту в медіа. Складіть прес-реліз з кожної з прес-конференцій з викладенням аргументації сторін. Спираючись на концепцію градусів справедливості (за Л.Болтанські, Л.Тевено), визначте риторичні стратегії, які використовуються сторонами, що конфліктують.

8. Методи контролю

Самоконтроль здійснюється студентами під час опрацювання теоретичного матеріалу лекцій.

Поточний контроль:

- поточне опитування: здійснюється на початку лекції для перевірки якості засвоєння основного матеріалу;
- поточна дослідницька робота, здійснювана студентами в межах їхніх індивідуальних проєктів; це самостійна робота типу «Синтетичний проєкт» (виконувана позааудиторно).

Підсумковий семестровий контроль - письмова залікова робота.
Підсумковий контроль з курсу здійснюється у системі Moodle.

Критерії оцінювання залікової роботи:

- повнота та вичерпність відповіді;
- продемонстровані знання концептуального апарату та теоретичного підґрунтя дослідження та аналізу хакінгу соціального;
- релевантність здійсненого аналізу, його змістовна точність;
- авторська оригінальність та позиція здійсненої роботи;
- опора на матеріали курсу та рідеру, створеного викладачами;
- наявність коректно оформлених посилань на джерела, надані викладачами та запропоновані в межах курсу;
- використання візуальних та ілюстративних матеріалів;
- грамотність та охайність оформлення, стиль тексту.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання									Синтетичний проект	Підсумковий семестровий контроль (залік)	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9			
2	2	2	2	2	2	2	2	2			
В сумі за поточну роботу протягом семестру – 18									42	40	100

Для допуску до підсумкового семестрового контролю потрібно набрати 30 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70 – 89	
50 – 69	
1 – 49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Малес Л.В. Свята в українському суспільстві // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць*. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2003. С. 486–489.
2. Соціокультурні ідентичності та практики. [зб. наук. праць / під. ред. А. Ручки]. Київ : Інститут соціології НАН України, 2002. 315 с.
3. Тарасенко В.І. Споживання і споживацтво. Київ : Політвидав. України, 1988. 152 с.
4. Суспільна трансформація: концептуалізація, тенденції, український досвід / за ред. В.В. Танчера, В.П. Степаненка. Київ : Інститут соціології НАН України, 2004. С. 172–210.
5. Goffman E. *Interaction Ritual: Essays on Face-to-Face Behavior*. N.-Y.: Anchor, 1967. P. 47–95.
6. Hall E.T. *The hidden dimension*. New York: Anchor, 1969. 217 p.
7. Mirzoeff N. *An Introduction to Visual Culture*. London: Routledge. 1999. 346 p.
8. Sztompka P. *Cultural Trauma* / P. Sztompka, J. Alexander, N. Smelser, R. Eyerman, B. Geisen. Berceley: California University Press, 2003. 448 p.
9. George Ritzer. *Postmodern Social Theory*. 1996. 149 p.

10. Garrod Joan; Lawson, Tony. Dictionary of sociology. Routledge; Fitzroy Dearborn. 2001. 273 pp.
11. John Scott. A Dictionary of Sociology 4/e (Oxford Quick Reference) [4 ed.]. OUP Oxford. 2014. 832 p.
12. Іванов Валерій. Основні теорії масової комунікації і журналістики. Київ : Центр вільної преси, 2010. 258 с.
13. Медіа. Демократія. Культура / За ред. Н. Костенко, А. Ручки. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2008. 356 с.
14. Ручка А. Цінності та ціннісна зміна в соціологічній перспективі // Мінливості культури: соціологічні проєкції [наук. моногр.]. Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. С. 41–75.
15. Стан сингулярності: соціальні структури, ситуації, повсякденні практики. За ред.С. Макеєва і С. Оксамитної. Київ : НаУКМА. 2017. 180 с.
16. Tokuyasu A. Social Systems in the Global Age. Tokyo : Springer Japan KK, 2018.
17. Kate Nash. Contemporary Political Sociology: Globalization, Politics and Power, Second Edition [2 ed.]. 2010. 304 pp.
18. Golikov A. S. Public Speech as a Knowledge Aggregate – Possibilities of Research. *Media i Społeczeństwo*. 2018. № 8. Pp. 31-50
19. Golikov A. S. Mythological Thinking and World of Media: Knowledge in Archaization Processes. *Media i Społeczeństwo*. 2017. № 7. Pp. 62-75.
20. Ralph Schroeder Social Theory: After The Internet Media, Technology, And Globalization [1st Edition]. UCL Press, 2018. 210 pp.
21. Media and Globalization : Why the State Matters / ed. by N. Morris, S. Waisbord ; Epilogue by K. Nordenstreng. – Lanham : Rowman & Littlefield, 2001. XVI, 197 p.
22. Ray L. Globalization and everyday life. London and New York, 2007.
23. Robertson R. Globalization : Social Theory and Global Culture – London, 1992. 286 p.
24. Hadnagy Christopher. Social Engineering: The Art of Human Hacking [1 ed.]. Wiley. 2010. 408 p.
25. Reynolds Vince. Social Engineering: The Art of Psychological Warfare, Human Hacking, Persuasion, and Deception. CreateSpace Independent Publishing Platform. 2016. 106 p.
26. Ozkaya Erdal. Learn Social Engineering: Learn the art of human hacking with an internationally renowned expert. Packt Publishing. 2018. 557 p.
27. Erbschloe Michael. Social Engineering: Hacking Systems, Nations, And Societies [1st Edition]. CRC Press/Taylor & Francis Group. 2020. 257 p.
28. David Herbert, Fisher-Høyrem, Stefan. Social Media and Social Order. De Gruyter Open Poland. 2022. 149 p.
29. Herranen Olli. The Invisible Order: A Relational Approach to Social Institutions. Palgrave Macmillan. 2022. 275 p.
30. Testa Alessandro. Rituality and Social (Dis)Order: The Historical Anthropology of Popular Carnival in Europe. Routledge. 2021. 235 p.

31. Deys Kellie; Parrillo Denise F.. Social Order and Authority in Disney and Pixar Films. Lexington Books. 2021. 234 p.
32. Luhmann Niklas; Morgner Christian. The Making of Meaning: From the Individual to Social Order. OUP Premium. 2021.
33. Freitag Michel, Hinton Richard, Leduc Claude, Dagenais Daniel. From Society to System: The Social Theory of Michel Freitag. Routledge. 2022. 238 p.
34. Sato Yoshimichi (editor), Takikawa Hiroki (editor). Sociological Foundations of Computational Social Science (Translational Systems Sciences, 40) [2024 ed.]. Springer. 2024. 133 p.
35. Mandl Christoph E. Managing Complexity in Social Systems: Leverage Points for Policy and Strategy [2 ed.]. Springer. 2023. 248 p.

Додаткова література

1. Anthony Giddens, Philip W. Sutton. Essential Concepts in Sociology. 2014.
2. Golikov A.S. Kharkovians' Media Consumption: Knowledge, Groups and Specific. *Media i Społeczeństwo*. 2018. № 9. Pp. 86-111.
3. Gouldner A. Other symptoms of the crisis: Goffman's dramaturgy and other new theories // Erving Goffman: Vol. 1 / Ed. by G.A. Fine, G. Smith. London : Sage Publications, 2000. P. 245–256.
4. Mike Friedrichsen, Yahya Kamalipour. Digital Transformation in Journalism and News Media. Media Management, Media Convergence and Globalization. Springer, 2016. 554 pp.
5. Мірйо Кайку. Візії: як наука змінить XXI сторіччя. Львів: Літопис, 2004. с.
6. Paula Chakravartty, Katharine Sarikakis. Media Policy and Globalization. Edinburgh University Press, 2006. 192 pp.
7. Pick D. Globalisation, reflexive modernisation, and development: the case of India / David Pick, Kandy Dayaram// Society and Business Review, 2006. Vol. 1 Iss: 2, pp.171–183
8. Turner J. H. Contemporary sociological theory. Los Angeles-London-New Delhi-Singapore- Washington DC: Sage Publication, Inc. 2013. 748 p.
9. Verhoven J.C. An interview with Erving Goffman, 1980 // Sage Masters of Modern Social Thought // Ed. by G.A. Fine, G. Smith. Vol.1. L.: Sage Publications, 2000. P. 213–239.
10. Бакіров В.С. Проблеми ідеологічної інтерпретації пострадянського соціуму. Третє покоління демократичних ідеологій: український контекст. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць*. Харків : Вид-во ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2001. С. 200–203.
11. Сорока Ю.Г. Схема сприйняття соціального простору в текстах масової комунікації: Автореф. дис... канд. соціол. наук: 22.00.01. 1999. 17 с.
12. Субкультурна варіативність українського соціуму / за ред. Н. В. Костенко, А. О. Ручки. Київ: Ін-т соціології НАНУ, 2010. 287 с.

13. Суспільна трансформація: концептуалізація, тенденції, український досвід / За ред. В. В. Танчера, В. П. Степаненка. Київ: Інститут соціології НАН України, 2004. 244 с.
14. Чернецький Ю.О., Кім К. Регіональний та інституціональний підходи як підгрунття соціологічного дослідження пошуків нової ідентичності. *Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*. 2007. Т.12. Вип. 6: Соціологія і політичні науки. С. 133–140.
15. Черниш Н.Й., Ровенчак О. Варіації на тему ідентичності для соціокультурного оркестру. *Соціологія: Теорія, методи, маркетинг*, 2007. № 1. С. 33–50.
16. Simone Rennocks *The Career Hack: The secret formula for using social media and personal branding to sell yourself and find success at work* [1 ed.]. 133 p.
17. Long Johnny, Wiles Jack, Pinzon Scott, Mitnick Kevin D. *No tech hacking: A guide to social engineering, dumpster diving, and shoulder surfing*. Syngress. 2008. 309 p.
18. Hacking Ian. *The Social Construction of What?* [1 ed.]. Harvard University Press. 1999. 272 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Всесвітній банк. Офіційний сайт: <http://www.worldbank.org>
2. ЄС. Офіційний сайт: <http://europa.eu/>
3. Інститут прав людини та запобігання екстремізму та ксенофобії: <http://www.ihrpex.org>
4. Міжнародна організація праці. Офіційний сайт: <http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>
5. Міжнародний фонд Відродження. Україна: <http://www.irf.kiev.ua>
6. Світова організація торгівлі. Офіційний сайт: <http://www.wto.org/>
7. НАТО. Офіційний сайт: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm>
8. Організація американських держав. Офіційний сайт: <http://www.oas.org/en/default.asp>
9. ОБСЄ. Офіційний сайт: <http://www.osce.org/>
10. ООН. Офіційний сайт: <http://www.un.org>
11. ЮНЕСКО. Офіційний сайт: <https://www.unesco.org/en>
12. Сайт Соціологічної асоціації України <http://www.sau.kiev.ua>
13. Сайт International Sociological Association <https://www.isa-sociology.org/en/conferences/world-congress/>
14. Сайт Європейської соціологічної Асоціації <http://www.europeansociology.org/about-esa> Щорічник Міжнародної соціологічної асоціації (МСА) – «Annual Review of Sociology» – <http://www.annualreviews.org/loi/soc>